

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Iunie 2021

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Iunie 2021

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2458-0562

Cuprins

Sinteză	5
<hr/>	
A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare	6
<hr/>	
A1. Cadrul economic general al companiilor nefinanciare	6
A2. Disponibilitatea surselor de finanțare pentru companii	13
A3. Condițiile și factorii de influență privind accesul la finanțare al companiilor	19
Anexă: Metodologie sondaj	22

Sinteză

Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România (FCNEF) surprinde opiniile sectorului real¹ cu privire la: (i) cele mai presante probleme în desfășurarea activității, (ii) disponibilitatea și evoluția surselor de finanțare, (iii) rata de succes în accesarea finanțării de la bănci și IFN și în accesarea fondurilor europene și (iv) relația firmelor cu băncile și IFN. Principalele concluzii ale analizei sunt următoarele:

- Normalizarea graduală a activității economice, în special după începerea campaniei de vaccinare, s-a reflectat în răspunsurile firmelor la această ediție a sondajului. Ponderea companiilor care au raportat o înrăutățire a factorilor de influență asupra activității s-a diminuat. Similar, ponderea firmelor care consideră că situația economică la nivel național s-a înrăutățit semnificativ în ultimele 12 luni s-a redus. Totodată, situația economică la nivelul sectoarelor de activitate a înregistrat o îmbunătățire față de raportarea anterioară, însă în ceea ce privește situația economică și financiară a firmelor, ponderea companiilor care au semnalat o deteriorare a crescut ușor.
- Cea mai presantă problemă aferentă ultimelor șase luni indicată de companiile nefinanciare este lipsa cererii. Suplimentar, costurile de producție și costurile cu forța de muncă, precum și concurența reprezintă alte preocupări importante ale firmelor.
- În perioada analizată, peste o treime dintre companiile nefinanciare au înregistrat o scădere a cifrei de afaceri de până la 25 la sută, în creștere cu 12 puncte procentuale comparativ cu rezultatele ediției I a sondajului din anul 2020. În cazul corporațiilor această pondere a fost chiar mai mare, de 44 la sută. Merită menționat faptul că proporția firmelor a căror activitate nu a fost influențată de situația pandemică a crescut în exercițiul curent la 24 la sută, de la 22 la sută în aceeași perioadă a anului precedent, în timp ce în cazul corporațiilor situația este chiar mai favorabilă (38 la sută, față de 18 la sută).
- O proporție semnificativă a companiilor a utilizat pentru finanțare doar resurse interne, respectiv reinvestirea profitului sau vânzarea de active din patrimoniul firmei și finanțare sub formă de credite de la acționari sau majorări de capital. Se remarcă scăderea frecvenței de apelare la descoperitul de cont și linii de credit, iar rata de utilizare a creditelor bancare și comerciale a scăzut simțitor, punând în evidență o altă vulnerabilitate a economiei românești, respectiv gradul redus de intermediere financiară.
- Tot mai multe companii nefinanciare raportează faptul că nu au accesat finanțare de la instituții de credit sau IFN, respectiv 77 la sută dintre acestea, în creștere de la ediția I a sondajului din anul 2020 (75 la sută). Dintre companiile care au solicitat un credit

¹ Eșantionul utilizat în *Sondajul FCNEF* conține circa 11 000 de companii nefinanciare, este reprezentativ la nivel național și regional, iar extragerea companiilor incluse în sondaj este realizată prin procedee statistice specifice cu respectarea criteriilor privind: (i) clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații), (ii) sectorul de activitate (conform CAEN Rev. 2) și (iii) regiuni de dezvoltare. Sondajul este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. În ediția de față, sondajul s-a derulat în luna mai 2021. Decalarea față de calendarul obișnuit a avut loc pe fondul contextului epidemiologic generat de pandemia COVID-19.

în ultimul an, instituțiile creditoare au aprobat toată suma cerută, iar creditul a fost contractat pentru numai 16 la sută dintre companii, iar circa 2 la sută dintre firme au primit doar o parte din finanțarea solicitată.

- Dintre companiile nefinanciare autohtone respondente, care au accesat un credit în ultimul an, 82 la sută consideră că relația cu instituțiile financiare s-a menținut relativ nemodificată și circa 9 la sută au raportat o îmbunătățire a colaborării. Totodată, firmele au semnalat cerințele privind valoarea sau tipul garanției și nivelul prea ridicat al dobânzilor și comisioanelor ca provocări majore în procesul de aplicare în vederea obținerii finanțării de la bănci și IFN.

A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare

A1. CADRUL ECONOMIC GENERAL AL COMPANIILOR NEFINANCIARE

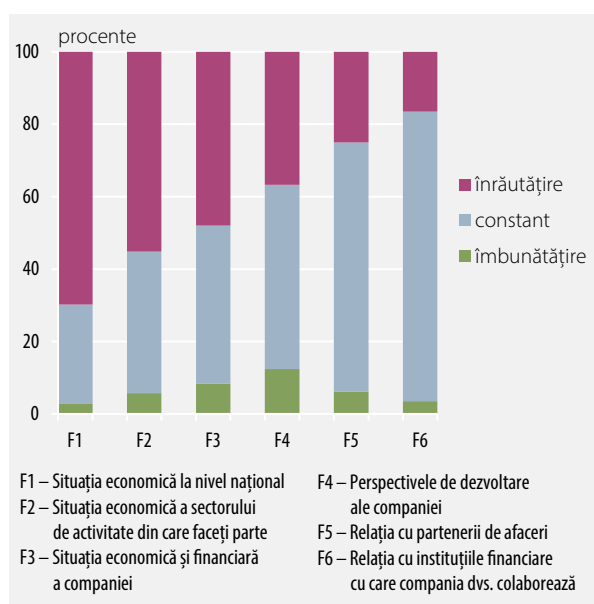
Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei

Normalizarea graduală a activității economice, în special după începerea campaniei de vaccinare, s-a reflectat în răspunsurile firmelor la această ediție a sondajului. Ponderea companiilor care au raportat o înrăutățire a factorilor de influență asupra activității s-a diminuat comparativ cu sondajul anterior (ediția decembrie 2020). Similar, ponderea firmelor care consideră că situația economică la nivel național s-a înrăutățit semnificativ în ultimele 12 luni s-a redus (70 la sută față de 84 la sută în sondajul precedent). Totodată, situația economică la nivelul sectoarelor de activitate a înregistrat o îmbunătățire față de raportarea anterioară (55 la sută față de 58 la sută), însă în ceea ce privește situația economică și financiară a firmelor, ponderea companiilor care au semnalat o deteriorare a crescut ușor (48 la sută față de 42 la sută). Preponderent nemodificați au rămas următorii factori de influență: (i) perspectivele de dezvoltare ale întreprinderii, (ii) relația cu partenerii de afaceri și (iii) relația cu instituțiile financiare, însă comparativ cu ediția precedentă a sondajului aceștia au înregistrat deteriorări ușoare (Grafic 1).

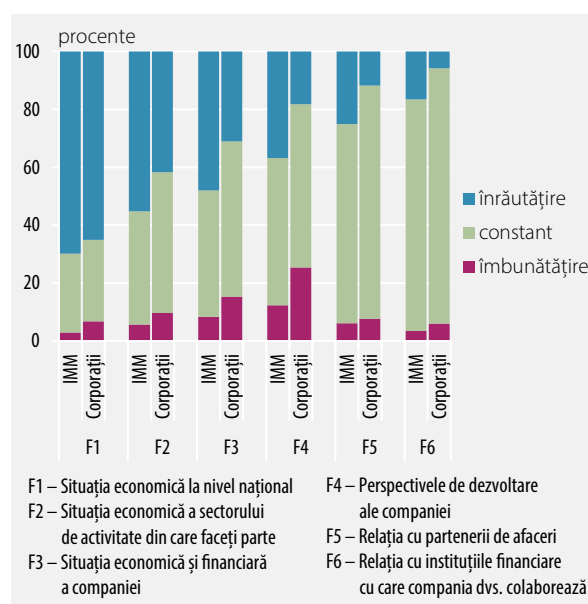
Merită menționat faptul că întreprinderile mici și mijlocii (IMM) au fost mai afectate față de companiile de mari dimensiuni, ecartul majorându-se în special în cazul perspectivei de dezvoltare ale companiei și în cel al situației economice și financiare (Grafic 2). Toate sectoarele de activitate analizate au înregistrat o îmbunătățire a sentimentului față de situația economiei autohtone relativ la sondajul anterior, sectoarele comerț, servicii și utilități rămânând cele mai afectate de parcursul economic (Grafic 3). Mai mult decât atât, continuarea procesului de revenire a activității economice s-a reflectat favorabil și asupra celorlalți factori determinanți

ai activității companiilor nefinanciare, în special în ceea ce privește perspectivele de dezvoltare. Revenirea exportului de bunuri, pe fondul îmbunătățirii cererii externe, a condus la scăderea ponderii firmelor exportatoare care au semnalat deteriorarea factorilor de influență față de sondajul precedent (67 la sută față de 87 la sută pentru factorul situație economică la nivel național). În același timp, atitudinea exportatorilor continuă să fie mai pesimistă comparativ cu cea a importatorilor, în cazul tuturor factorilor determinanți analizați.

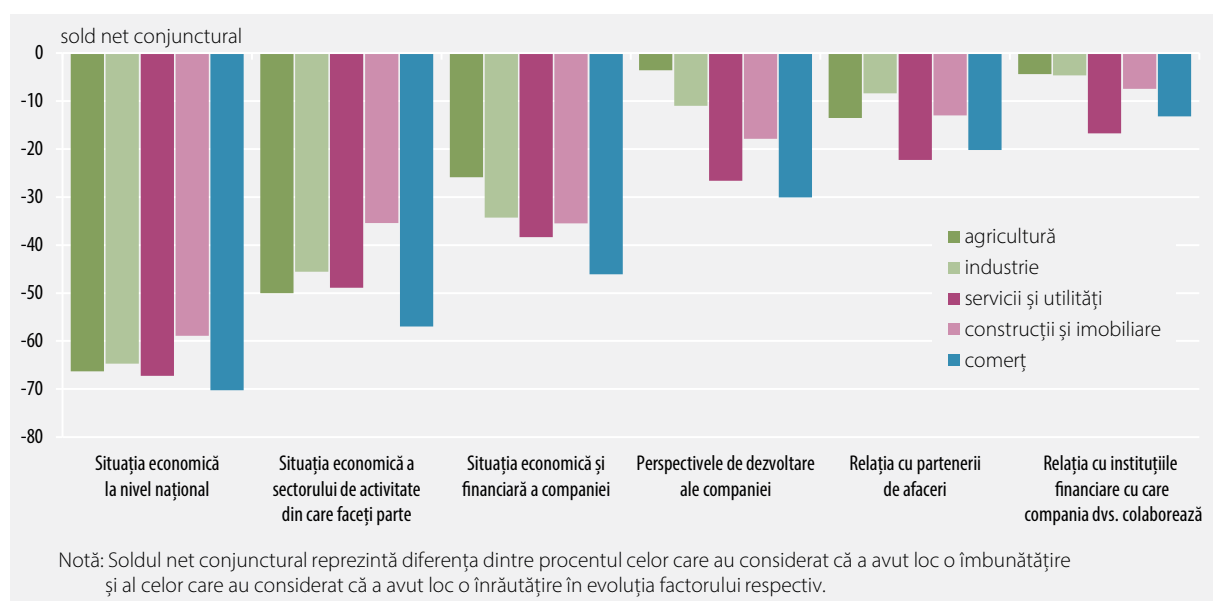
Grafic 1. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pentru companiile nefinanciare

Grafic 2. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pentru IMM și corporații

Grafic 3. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele 12 luni, pe principalele sectoare economice

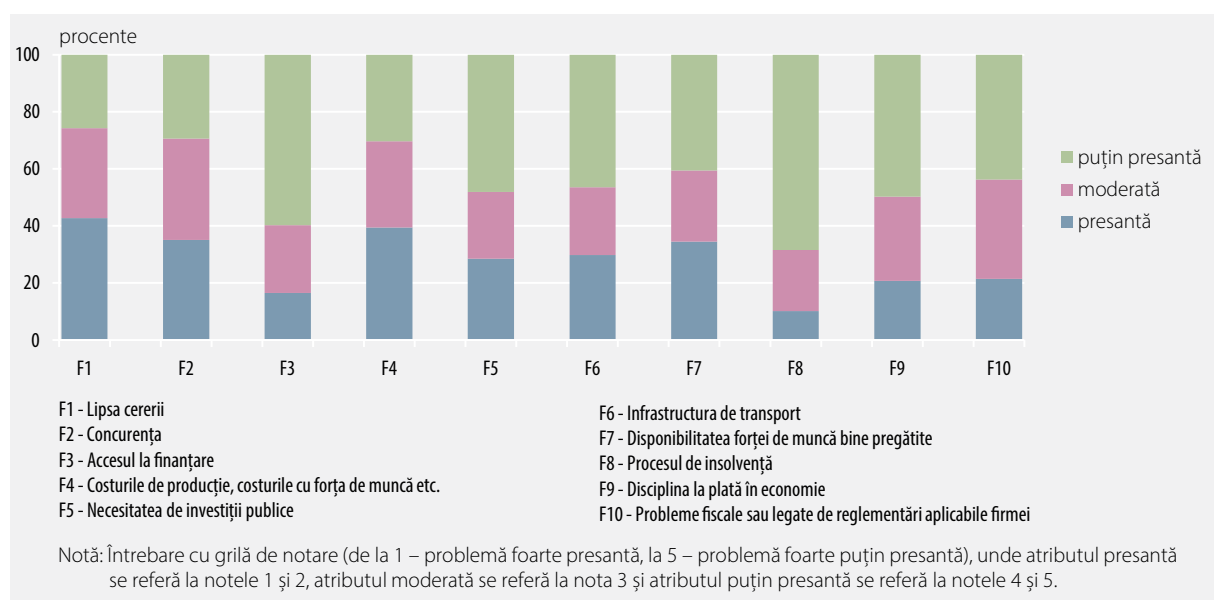

Cele mai presante probleme ale companiilor

Cea mai presantă problemă aferentă ultimelor șase luni indicată de companiile nefinanciare constă în lipsa cererii, pe fondul reactualizării situației pandemice și introducerii de noi restricții la finalul anului 2020. Suplimentar, costurile de producție și costurile cu forța de muncă, precum și concurența se încadrează în topul celor mai presante dificultăți ale firmelor (Grafic 4).

Lipsa cererii se menține la un nivel similar sondajului anterior, în timp ce situația costurilor și a concurenței s-a acutizat. Deși a înregistrat o atenuare în cea de-a doua jumătate a anului 2020, rata anuală a costurilor unitare cu forța de muncă s-a situat la un nivel substanțial (circa 10 la sută în S2 2020 față de 12 la sută în T2 2020), sectoarele care implică interacțiune umană consemnând valori chiar mai însemnate, ce depășesc media pe economie. Avansul cotațiilor materiilor prime a determinat o presiune suplimentară asupra costurilor de producție ale firmelor, coroborat cu cea imprimată de costurile unitare cu forța de muncă și de cheltuielile specifice asociate măsurilor de combatere a pandemiei. Merită menționat faptul că lipsa cererii se resimte mai acut în cazul IMM, în timp ce corporațiile întâmpină dificultăți mai accentuate în recrutarea de forță de muncă adecvată, având calificările necesare. Dintre sectoarele analizate, serviciile și utilitățile și comerțul se confruntă mai intens cu o lipsă a cererii, fiind afectate de o manieră persistentă de măsurile de distanțare socială. La polul opus, cel mai puțin afectat de lipsa cererii este sectorul agricol. În cazul companiilor exportatoare, cererea a suferit o contracție de amploare în anul 2020, însă prognozele indică o revenire a exporturilor de bunuri și servicii în anul curent.

Grafic 4. Cele mai presante probleme ale companiilor nefinanciare în ultimele șase luni

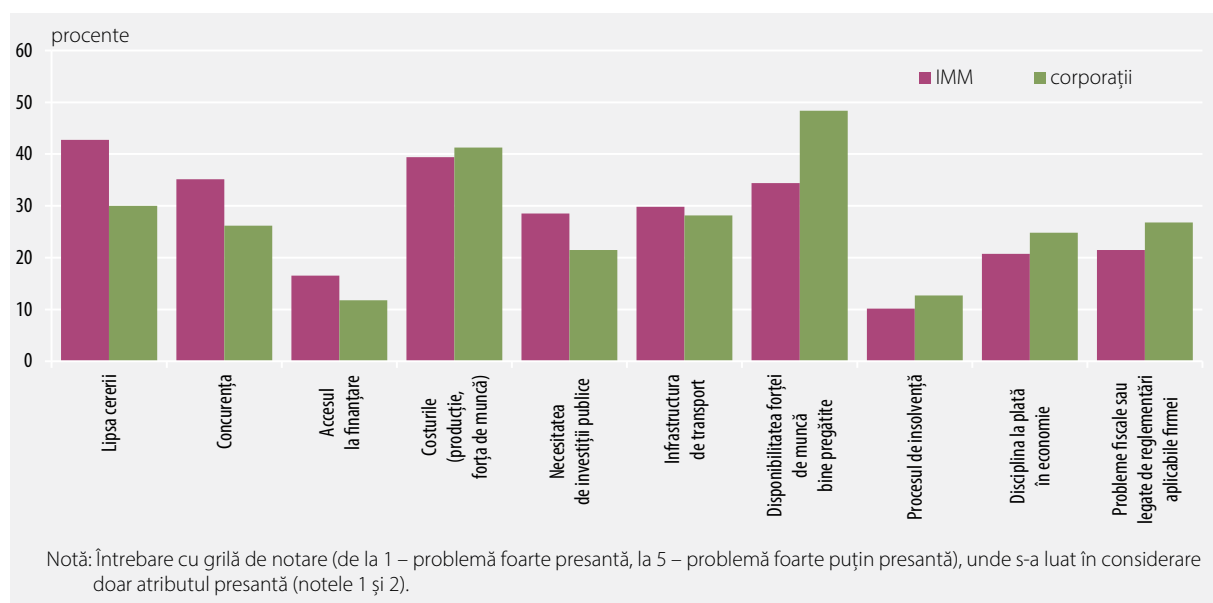

Majoritatea companiilor nefinanciare (60 la sută) consideră că accesul la finanțare reprezintă un factor cu impact scăzut sau fără impact asupra activității lor, în contextul în care 82 la sută dintre companii nu au contractat credite în ultimele 12 luni.

Creditele nou-acordate companiilor au cunoscut o reducere în primele nouă luni ale anului 2020, revenind însă începând cu ultimul trimestru pe fondul lansării programelor guvernamentale de stimulare a accesului la finanțare („IMM Invest”, „IMM Leasing” și „IMM Factor”), cât și al revirimentului activității economice. Evoluțiile sunt divergente la nivelul sectoarelor economice. Astfel, pentru circa 24 la sută dintre firmele din sectorul agricol accesul la finanțare reprezintă o problemă presantă. Pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a altor proiecte, cele mai multe companii au apelat la reinvestirea profitului sau vânzarea de active din patrimoniul firmei (62,4 la sută) și la finanțare sub formă de credite de la acționari sau majorări de capital (22,7 la sută). Numai 7 la sută dintre întreprinderi au utilizat creditele bancare ca sursă de finanțare și mai puțin de 1 la sută fonduri europene. Acest lucru indică o putere scăzută de absorbție a fondurilor europene de către companiile autohtone.

Dintre factorii analizați, procesul de insolvență (propriu sau al partenerilor comerciali) nu reprezintă o provocare pentru cele mai multe companii nefinanciare (68 la sută), în cazul corporațiilor ponderea fiind marginal mai redusă (65 la sută). Procesul de insolvență în România este caracterizat de un nivel redus de eficiență, România situându-se la nivel global pe locul 56 din perspectiva ușurinței de soluționare a procesului insolvenței. Durata medie a unei proceduri este de 3,3 ani, comparativ cu 2,3 ani media regiunii Europa și Asia Centrală, în timp ce gradul de recuperare este inferior din perspectivă regională, conform evaluării realizate de Banca Mondială pentru anul 2020.

Grafic 5. Cele mai presante probleme ale IMM și corporațiilor în ultimele 6 luni

Aproximativ 21 la sută dintre companii consideră ca disciplina la plată a partenerilor comerciali reprezintă o problemă presantă pentru activitatea lor, corporațiile resimțind chiar mai acut impactul acestui factor (25 la sută, Grafic 5). Disciplina financiară a companiilor s-a menținut laxă, ceea ce va influența negativ evoluțiile economice viitoare. Deși la nivel agregat disciplina la plată s-a îmbunătățit, dinamica

în structură este eterogenă, iar riscul de translatare a problemelor întâmpinate către partenerii comerciali, dar și către sectorul bancar, mai ales în contextul economic actual, se menține ridicat.

Un factor în creștere comparativ cu sondajul precedent este concurența, 35 la sută față de 31 la sută dintre firme considerându-l o problemă presantă. De remarcat este faptul că întreprinderile mici și mijlocii resimt mai puternic presiunea concurenței, însă în cazul acestora ponderea este mai redusă în ceea ce privește problemele fiscale sau cele legate de reglementări aplicabile firmei (21 la sută față de 28 la sută în cazul corporațiilor, Grafic 5). Evaluați în creștere sunt și factori precum necesitatea de investiții publice și infrastructura de transport (29 la sută, respectiv 30 la sută comparativ cu 26 la sută, respectiv 27 la sută în exercițiul precedent).

Un alt factor ce a consemnat deteriorări marginale de la un exercițiu la altul este disponibilitatea forței de muncă bine pregătite (34 la sută față de 33 la sută în sondajul anterior).

Efectele negative resimțite ca urmare a pandemiei COVID-19 și măsurile întreprinse de companii în vederea diminuării acestora

Pe fondul reducerii în intensitate a măsurilor restrictive în condițiile extinderii crizei sanitare, ponderea firmelor care au înregistrat o scădere a cifrei de afaceri de peste 25 la sută s-a redus de la 38 la sută la 25 la sută, în timp ce ponderea celor care au consemnat o scădere de până la 25 la sută s-a majorat cu 12 puncte procentuale comparativ cu rezultatele ediției I a sondajului din anul 2020. În cazul corporațiilor, ponderea firmelor ale căror vânzări au fost afectate negativ cu până la 25 la sută a crescut până la 44 la sută. Reziliența mai accentuată a corporațiilor, comparativ cu IMM, este reflectată și de acești indicatori, numai 6 la sută dintre acestea raportând o scădere a vânzărilor de peste 25 la sută. Merită menționat faptul că proporția firmelor a căror activitate nu a fost influențată de situația pandemică a crescut în exercițiul curent la 24 la sută, de la 22 la sută în aceeași perioadă a anului precedent, în timp ce în cazul corporațiilor situația este chiar mai favorabilă (38 la sută, față de 18 la sută).

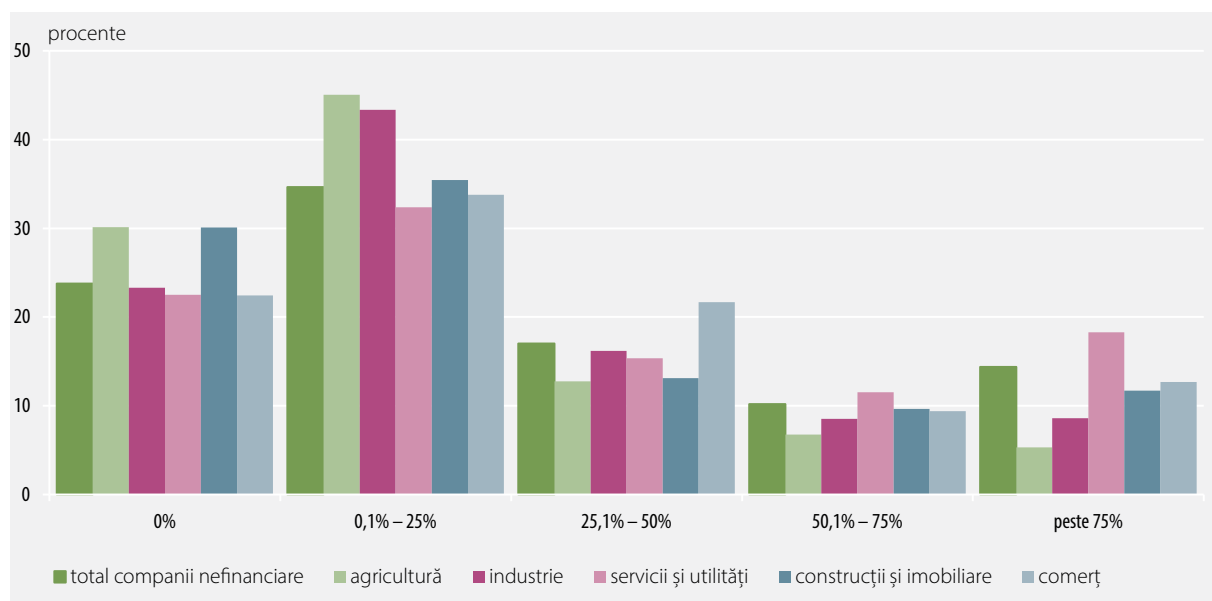
Dintre sectoarele de activitate, agricultura, construcțiile și imobiliarele au resimțit cel mai puțin efectele crizei pandemice asupra cifrei de afaceri, fiind susținute de cererea robustă și de impactul redus al restricțiilor de deplasare asupra activității (30 la sută dintre acestea nu au fost deloc afectate). În contrast, sectoarele servicii și utilități și comerț au fost puternic afectate de restricțiile impuse în contextul pandemiei COVID-19 în anul 2020, activitatea acestora fiind redusă substanțial (45 la sută, respectiv 44 la sută dintre firme au înregistrat diminuări ale cifrei de afaceri de peste 25 la sută, iar 40 la sută, respectiv 29 la sută, au raportat scăderi de peste 75 la sută, Grafic 6).

În ceea ce privește companiile de comerț exterior, se remarcă impactul puternic al efectelor pandemiei asupra firmelor exportatoare, un sfert dintre acestea înregistrând o diminuare a cifrei de afaceri de peste 25 la sută, în timp ce 43 la sută dintre exportatori

au raportat o scădere a vânzărilor de până la 25 la sută. Comparativ cu ediția I a sondajului din anul 2020, se remarcă o îmbunătățire a situației exportatorilor, ponderea companiilor care au înregistrat pierderi reducându-se de la 86 la sută la 69 la sută, iar proporția firmelor a căror activitate nu a fost afectată a crescut de la 14 la sută la 31 la sută. Performanța economică a acestor firme s-a situat la un nivel superior mediei sectorului companiilor nefinanciare înainte de pandemia COVID-19, un factor important fiind eficiența mai mare a utilizării activelor. Scăderea puternică a cererii și modificările suferite în lanțurile de producție globale au determinat o corecție semnificativă a comerțului internațional. La acești factori s-au adăugat și elemente specifice crizei curente, precum restricții asupra exporturilor, în special a celor de natură medicală și farmaceutică. Evoluția favorabilă a exporturilor în perioada ianuarie – aprilie 2021 a fost determinată, preponderent, de redresarea cererii externe de autovehicule.

Companiile importatoare au resimțit și ele impactul crizei pandemice, însă într-o mai mică măsură comparativ cu exportatorii. Astfel, 42 la sută dintre firmele importatoare respondente au declarat că nivelul cifrei de afaceri nu a fost afectat de criza COVID-19, față de 18 la sută în ediția de anul trecut a sondajului. Mai mult decât atât, 14 la sută dintre importatori au consemnat o scădere a cifrei de afaceri de peste 25 la sută, față de 40 la sută cu două exerciții în urmă.

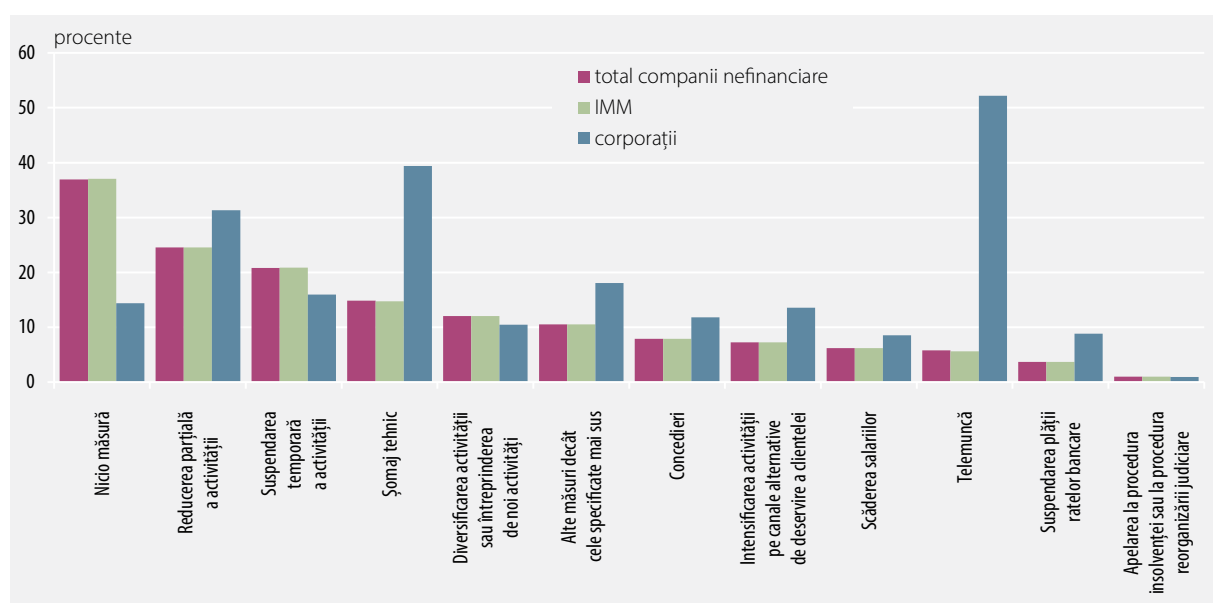
Grafic 6. Efectele pandemiei COVID-19 asupra cifrei de afaceri a companiilor, la nivel agregat și pe sectoare

Pentru a combate efectele negative ale pandemiei COVID-19, cele mai multe companii fie nu au întreprins nicio măsură (37 la sută), în timp ce altele fie și-au suspendat temporar activitatea (21 la sută), fie au redus parțial activitatea (25 la sută). Comparativ cu exercițiul din 2020, ponderea firmelor care au recurs la suspendarea activității sau la reducerea parțială a acesteia s-a diminuat (21 la sută față de 27 la sută, respectiv 25 la sută față de 27 la sută). Printre măsurile frecvent aplicate de companiile nefinanciare se numără trimiterea în șomaj tehnic a unei părți din personal sau a

tuturor salariaților (15 la sută, în scădere de la 21 la sută cu un an în urmă), concedierea angajaților (8 la sută, în creștere de la 5 la sută) și scăderea salariilor (6 la sută, evoluție relativ constantă). Merită menționat faptul că circa 15 la sută dintre firme au apelat la trimiterea în șomaj tehnic a unei părți din personal sau a tuturor salariaților, în scădere de la 21 la sută în anul anterior, cu precizarea că în cazul companiilor de mari dimensiuni frecvența recurgerii la această măsură a fost mai mare (39 la sută). În contextul restricțiilor de deplasare și distanțare socială, angajatorii au recurs la instituirea regimului de telemuncă (6 la sută, în scădere de la 8 la sută), corporațiile implementând munca de acasă într-o proporție mult mai importantă decât în cazul IMM (52 la sută față de 6 la sută, Grafic 7). De remarcat este, de asemenea, reorientarea firmelor către diversificarea activității sau întreprinderea de noi activități, în creștere comparativ cu edițiile precedente ale sondajului (12 la sută față de 10 la sută). Acest lucru arată o capacitate bună de adaptare și inovare a companiilor autohtone.

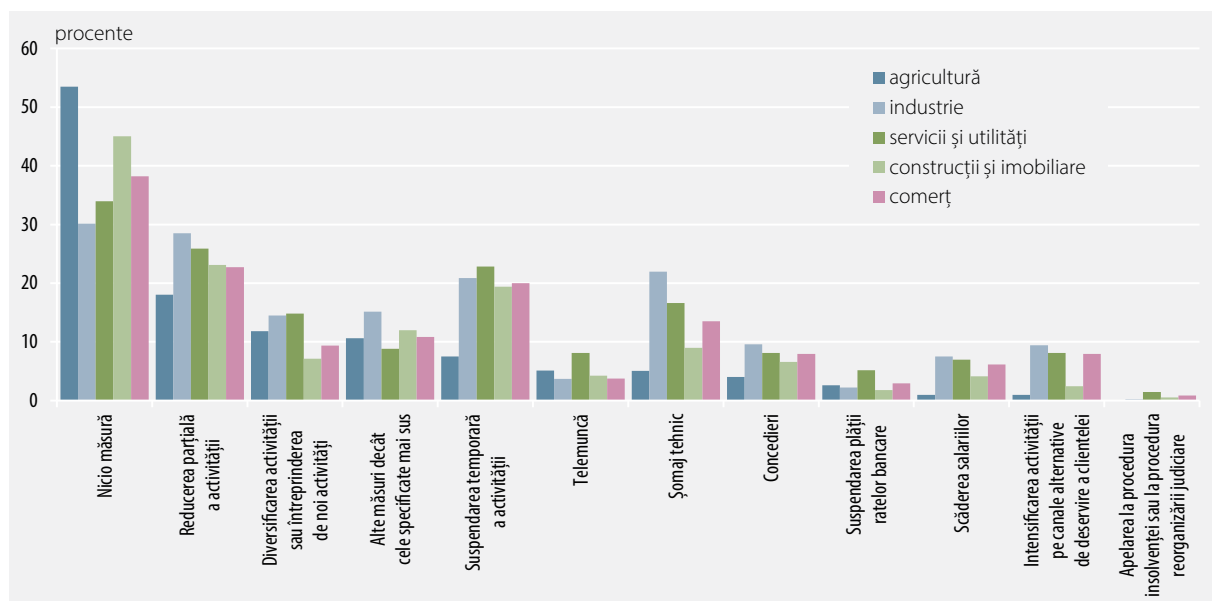
Grafic 7. Principalele măsuri luate de companii pentru a combate efectele negative ale pandemiei COVID-19, la nivel agregat și în funcție de dimensiune

La nivel sectorial, o pondere importantă a companiilor din sectoarele mai puțin afectate de pandemie, agricultură și construcții și imobiliare, nu au fost nevoite să ia nicio măsură suplimentară pentru a face față crizei pandemice (53 la sută, respectiv 45 la sută). Cele mai multe firme care și-au suspendat temporar activitatea sau au redus-o parțial sunt din sectorul industrial (21 la sută, respectiv 29 la sută). Șomajul tehnic și concedierile sunt, de asemenea, măsuri mai des aplicate în cadrul sectorului industrial (22 la sută, respectiv 10 la sută), puternic afectat de criza sanitară (Grafic 8). Merită menționat faptul că firmele exportatoare au apelat într-o mai mare măsură la trimiterea în șomaj tehnic a angajaților (45 la sută), în timp ce importatorii au recurs într-o mai mare măsură la instituirea regimului de telemuncă (47 la sută). Conform sondajului, apelarea la moratoriile publice și private de amânare a plății

datoriilor s-a realizat limitat la nivelul segmentului companiilor nefinanciare, respectiv 4 la sută dintre companii au recurs la suspendarea plății ratelor, o frecvență mai mare de utilizare a acestei măsuri fiind întâlnită în cazul corporațiilor (9 la sută), precum și în cadrul sectorului servicii și utilități (5 la sută).

Grafic 8. Principalele măsuri luate de companii pentru a combate efectele negative ale pandemiei COVID-19, pe sectoare de activitate

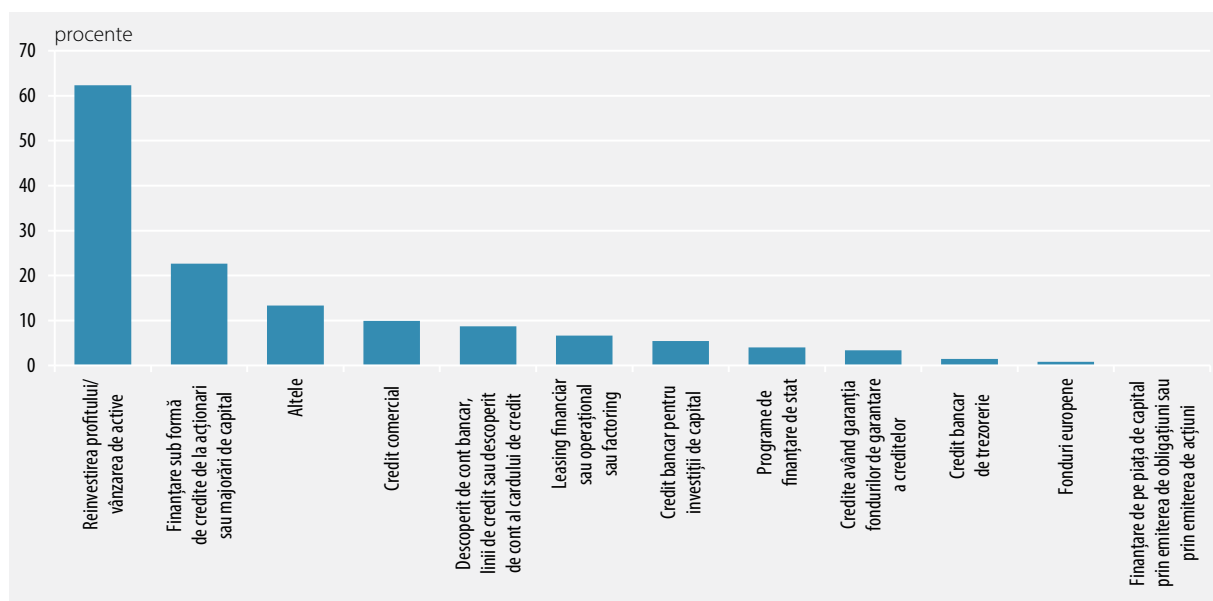

A2. DISPONIBILITATEA SURSELOR DE FINANȚARE PENTRU COMPANII

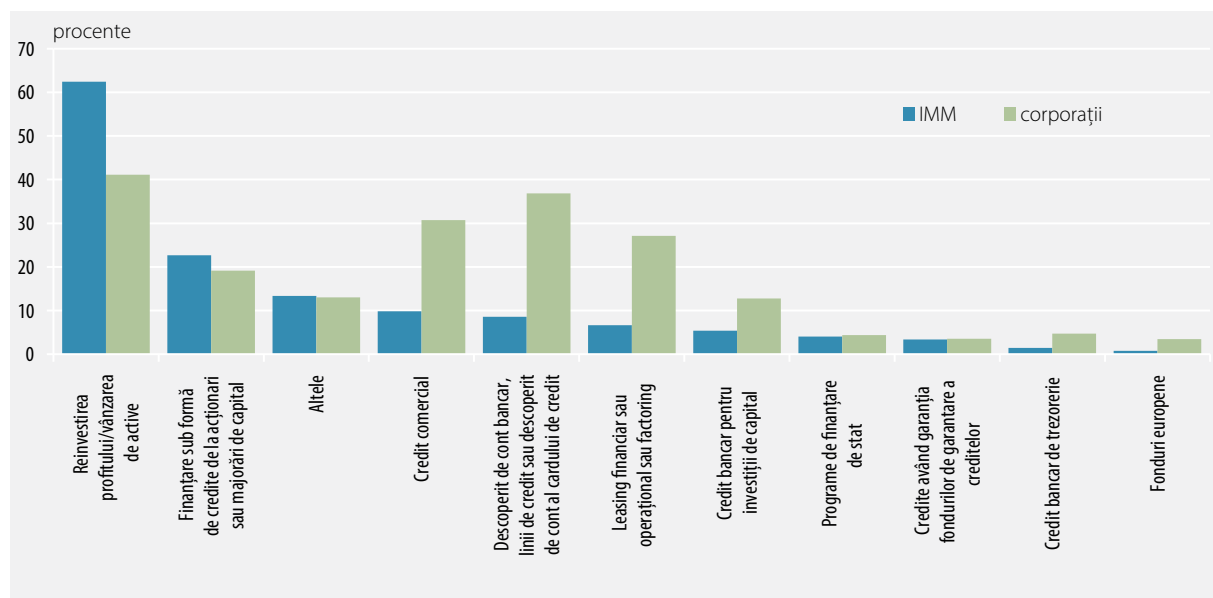
Principalele surse de finanțare ale companiilor

În perioada aprilie 2020 – martie 2021, o proporție semnificativă a companiilor (85 la sută) a utilizat pentru finanțare doar resurse interne, respectiv reinvestirea profitului sau vânzarea de active din patrimoniul firmei (62 la sută) și finanțare sub formă de credite de la acționari sau majorări de capital (23 la sută). Se remarcă scăderea frecvenței de apelare la descoperitul de cont și linii de credit, numai 9 la sută dintre firme utilizându-le drept sursă de finanțare, față de peste 40 la sută în urmă cu un an (Grafic 9). De asemenea, rata de utilizare a creditelor bancare și comerciale a scăzut simțitor, de la 62 la sută la 17 la sută în exercițiul curent. Reducerea finanțării bancare în această perioadă când companiile se confruntă cu probleme importante de lichiditate arată deficiențe în procesul de intermediere financiară care se suprapune vulnerabilităților existente anterior determinate, pe de o parte, de problemele de capitalizare ale firmelor, iar, pe de altă parte, de preferința acestora de a apela la finanțări externe, în special de la compania-mamă, în cazul firmelor cu investiții străine directe.

Grafic 9. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni (2021) pentru companiile nefinanciare

Grafic 10. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni pentru IMM și corporații

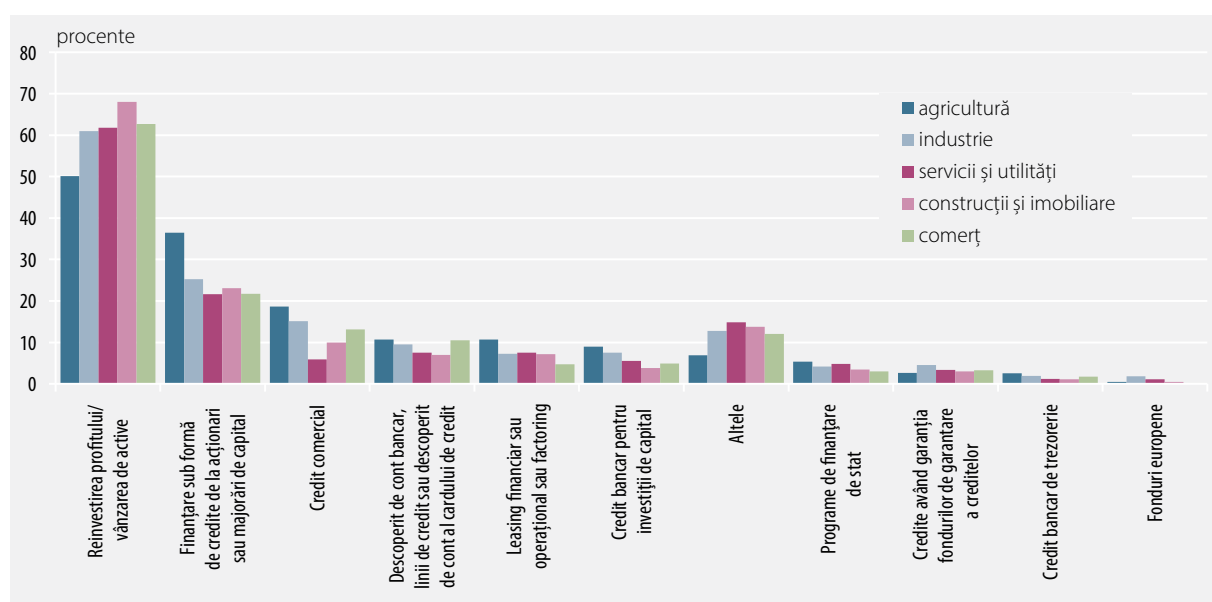
În funcție de dimensiunea firmei, se observă o preferință mai mare a corporațiilor pentru utilizarea finanțării de la instituțiile financiare prin descoperit de cont, linii de credit sau leasing (64 la sută), comparativ cu IMM unde numai 15 la sută dintre acestea apelează la astfel de surse de finanțare (Grafic 10). O altă diferențiere constă în apelarea într-o mai mare măsură a creditelor comerciale în cazul companiilor de mari dimensiuni (31 la sută), față de 10 la sută în cazul IMM.

Demararea programelor „IMM Invest” și „IMM Leasing” a susținut capacitatea de rambursare a firmelor și a diminuat costurile asociate finanțărilor. Astfel, la finalul anului 2020, soldul creditelor acordate prin programul „IMM Invest” era de

20,2 miliarde lei, reprezentând 23 la sută din valoarea împrumuturilor acordate IMM. Prelungirea programului pentru anul 2021 cu un plafon de 15 miliarde lei va continua să susțină lichiditatea companiilor. În plus, programul „Agro IMM INVEST” ce se adresează companiilor din agricultură poate reprezenta un imbold pentru modernizarea sectorului și poate contribui la diminuarea deficitului de cont curent aferent produselor agroalimentare.

Structura de utilizare a resurselor financiare se menține și pe sectoarele de activitate, cu mențiunea că în cazul sectorului construcții și imobiliare, gradul de reinvestire a profitului sau vânzare de active din patrimoniul firmei este mai ridicat (68 la sută), în timp ce firmele din agricultură preferă într-o mai mare măsură finanțarea sub formă de credite de la acționari sau majorări de capital (36 la sută) și credit comercial (19 la sută) (Grafic 11).

Grafic 11. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni, pe sectoare de activitate

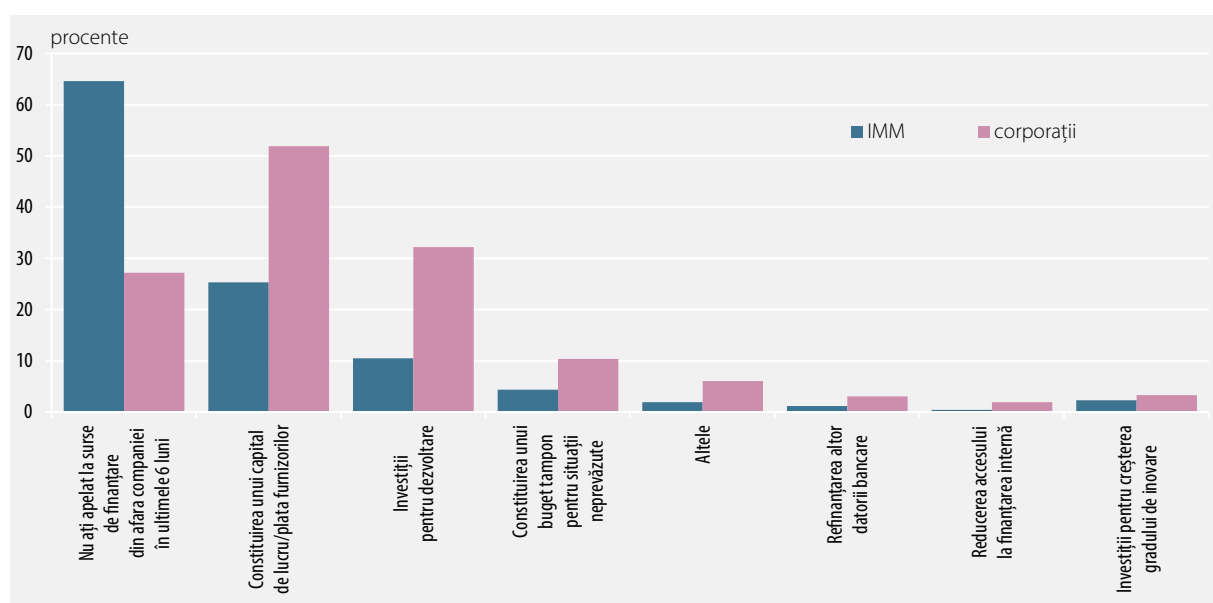
Destinații ale finanțării atrase de companiile nefinanciare

Similar ediției I din anul precedent, principala motivație pentru accesarea de finanțare a constat în constituirea capitalului de lucru (stocuri, echipamente etc.) sau în plata furnizorilor (25 la sută). Însă, cele mai multe companii nu au apelat la surse de finanțare din afara companiei în ultimele 12 luni (64 la sută, în creștere cu 4 puncte procentuale față de ediția I a sondajului din 2020). Merită menționat faptul că, spre deosebire de IMM, corporațiile utilizează în proporție mai mare resurse financiare externe companiei pentru constituirea capitalului de lucru sau plata furnizorilor (52 la sută), precum și pentru investiții pentru dezvoltare (achiziții de utilaje, terenuri, clădiri, angajare de personal, întreprinderea de noi activități etc., 32 la sută).

Refinanțarea datoriilor bancare nu se numără printre principalele direcții de utilizare a resurselor atrase din afara companiei (1,2 la sută), iar investițiile pentru creșterea gradului de inovare continuă să prezinte interes numai pentru o pondere infimă a companiilor (2,3 la sută, în ușoară creștere față de anul precedent).

De remarcat este și proporția mai mare a IMM care nu au apelat la finanțare externă (65 la sută, în creștere cu 5 puncte procentuale față de ediția I a sondajului din 2020), comparativ cu firmele de mari dimensiuni, unde numai 27 la sută dintre acestea nu au atras finanțare din afara companiei în ultimul an (Grafic 12).

Grafic 12. Principalele destinații ale finanțării atrase de IMM și corporații în ultimele 12 luni

Atitudinea prudentă este mai dezvoltată în cazul corporațiilor, 10 la sută dintre companiile de mari dimensiuni utilizând resursele atrase extern pentru constituirea unui buget tampon pentru situații neprevăzute. În contrast, numai 4 la sută dintre IMM sunt preocupate de constituirea de amortizoare pentru situații nefavorabile.

Dintre companiile care intenționează să apeleze la surse externe de finanțare, cele mai multe estimează o nevoie de finanțare cuprinsă între 100 000 de lei și 1 000 000 de lei (14 la sută). În cazul corporațiilor, aproape jumătate dintre întreprinderi apreciază că suma necesară se ridică la peste 1 000 000 de lei. Similar, firmele exportatoare și importatoare respondente la sondaj estimează în procent de peste 40 la sută un necesar de finanțare ce depășește 1 000 000 de lei.

Accesarea de finanțare de la bănci și IFN

Tot mai multe companii nefinanciare raportează faptul că nu au accesat finanțare de la instituții de credit sau IFN, respectiv 77 la sută dintre acestea, în creștere de la ediția I a sondajului din anul 2020 (75 la sută, Grafic 13). Dintre companiile care au solicitat un credit în ultimul an, instituțiile creditoare au aprobat toată suma cerută, iar creditul a fost contractat pentru numai 16 la sută dintre companii, iar circa 2 la sută dintre firme au primit doar o parte din finanțarea solicitată. Proporția corporațiilor care au apelat la finanțare de la bănci și IFN și au obținut întreaga sumă solicitată s-a menținut la un

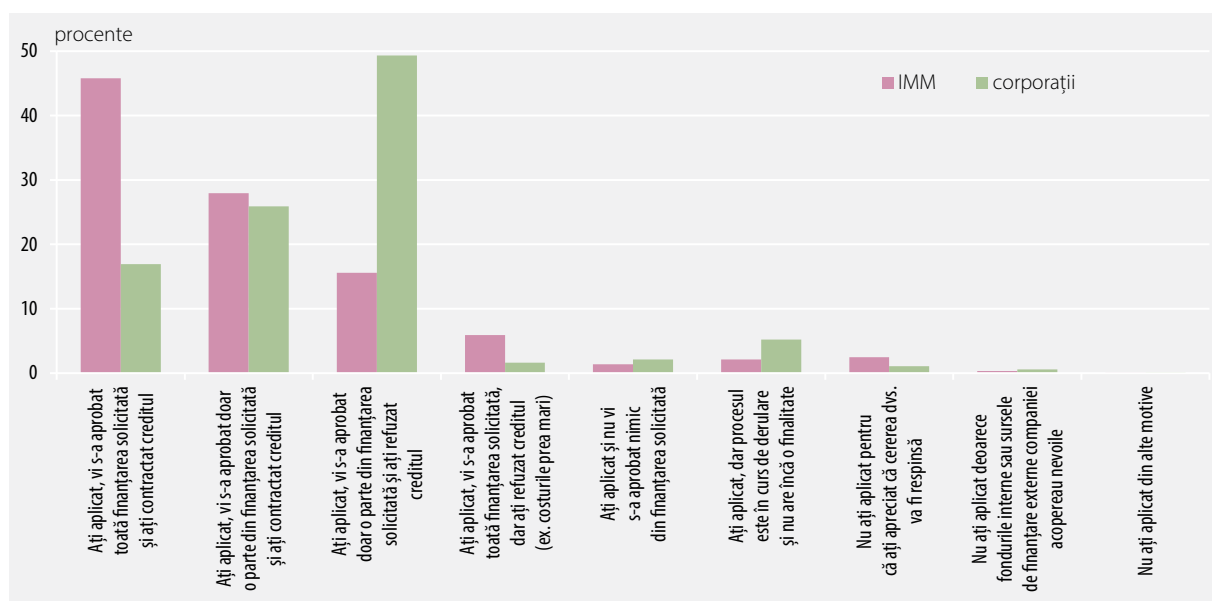
nivel constant, de 49 la sută, în timp ce în cazul IMM, numai 16 la sută dintre acestea au reușit să acceseze întreaga finanțare dorită, în scădere cu 2 puncte procentuale. De remarcat este și faptul că rata de respingere a dosarelor de credit este mai scăzută în cazul companiilor de mari dimensiuni (1 la sută), față de IMM (2,5 la sută).

În ceea ce privește opinia companiilor cu privire la evoluția condițiilor de creditare, 20 la sută dintre întreprinderi care au contractat sau au în derulare un credit consideră că nivelul ratelor de dobândă și al costului finanțării, altul decât ratele de dobândă (comisioane, taxe etc.), a crescut, în timp ce 11 la sută dintre acestea sunt de părere că cerințele privind valoarea sau tipul garanției s-au înăspriț.

Agricultura se menține sectorul cu cea mai ridicată rată de accesare a finanțărilor de la instituții de credit și IFN (21 la sută), urmat de sectorul industrial (17 la sută). În timp ce, cea mai mare rată de respingere a dosarului de credit se înregistrează la nivelul sectorului servicii și utilități (3,1 la sută), iar cea mai mare pondere a firmelor care nu au contractat un credit se asociază sectorului construcții și imobiliare (79 la sută).

De remarcat este faptul că firmele din servicii care activează în domenii care presupun o intensitate mai redusă a gradului de cunoaștere (*less knowledge intensive*) au raportat într-o proporție mai ridicată obținerea finanțării solicitate prin credit (37 la sută), față de întreprinderile care oferă servicii cu un nivel ridicat al cunoașterii (*knowledge intensive*, 25 la sută). De asemenea, rata de succes în obținerea creditului solicitat este superioară în cazul firmelor importatoare (56 la sută), comparativ cu cele exportatoare (48 la sută).

Grafic 13. Accesarea de finanțare de la bănci și IFN în ultimele 12 luni

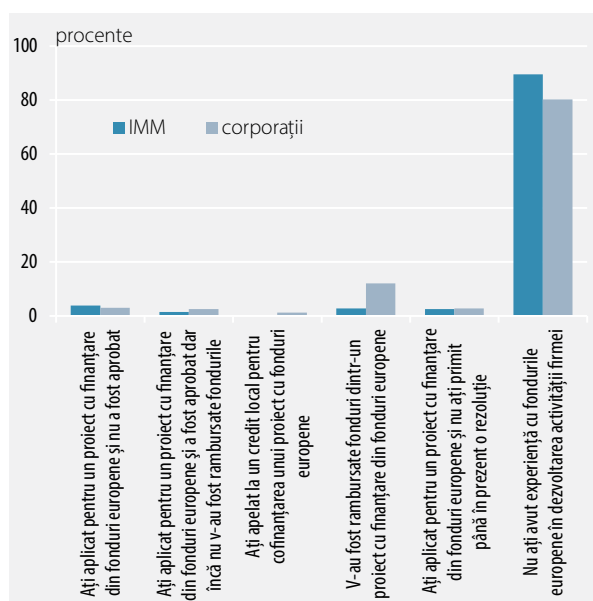

Accesarea de fonduri europene

Absorbția fondurilor europene de către companiile nefinanciare autohtone se situează sub nivelul potențial, în contextul în care sub 1 la sută dintre firme au accesat astfel de fonduri în ultimul an, în timp ce 90 la sută dintre acestea nu au avut experiență în utilizarea de fonduri europene pentru dezvoltarea activității firmei (Grafic 14). Dintre sectoarele economice, companiile din sectorul industrial au accesat în cea mai mare proporție, deși foarte redusă și în acest caz, fonduri europene (2 la sută). În funcție de dimensiunea companiei, corporațiile tind să acceseze într-o mai mare măsură fonduri europene.

Interesul pentru obținerea de fonduri europene se menține la un nivel constant și superior ratei efective de accesare a resurselor, respectiv 10 la sută dintre companiile autohtone au declarat că vor apela la astfel de fonduri în următoarele 12 luni. Corporațiile intenționează să apeleze la fonduri europene într-o mai mică măsură (8 la sută) comparativ cu IMM (10 la sută), o explicație putând fiind utilizarea mai intensă a altor forme de finanțare, precum finanțarea bancară.

Grafic 14. Accesarea fondurilor europene în ultimele 12 luni de către IMM și corporații

Merită menționat faptul că circa 4 la sută dintre companii au aplicat pentru un proiect cu finanțare din fonduri europene și nu a fost aprobat, rata de respingere crescând la 6 la sută în cazul companiilor din sectorul agricol.

Printre motivele invocate de companiile autohtone pentru care nu au reușit să contracteze acest tip de finanțare sau nu au aplicat niciodată pentru fondurile europene se numără: (i) capacitatea de autofinanțare a acoperit nevoile companiei (29 la sută), (ii) lipsa intenției de dezvoltare a companiei și prin urmare a apelării la acest tip de finanțare (26 la sută) și (iii) birocrăția aferentă procesului de aplicare (19 la sută). Alte motive care au condus la decizia de a nu apela la fonduri europene au fost lipsa disponibilității resurselor umane calificate pentru întocmirea dosarului de finanțare (7 la sută), lipsa încrederii în acest tip de finanțare (6 la sută) sau ineligibilitatea proiectului

de afaceri pentru care s-a întocmit dosarul (5 la sută). În cazul corporațiilor capacitatea de autofinanțare a firmei primează, respectiv 34 la sută dintre companii declarând că acesta este unul dintre motivele pentru care nu au accesat fonduri nerambursabile.

Se observă faptul că întreprinderile din ramura comerțului întâmpină cel mai frecvent probleme legate de birocrăția aferentă procesului de aplicare (21 la sută), în timp ce sectorul industrial raportează cele mai mari dificultăți în găsirea personalului calificat pentru întocmirea dosarului de aplicare (9 la sută).

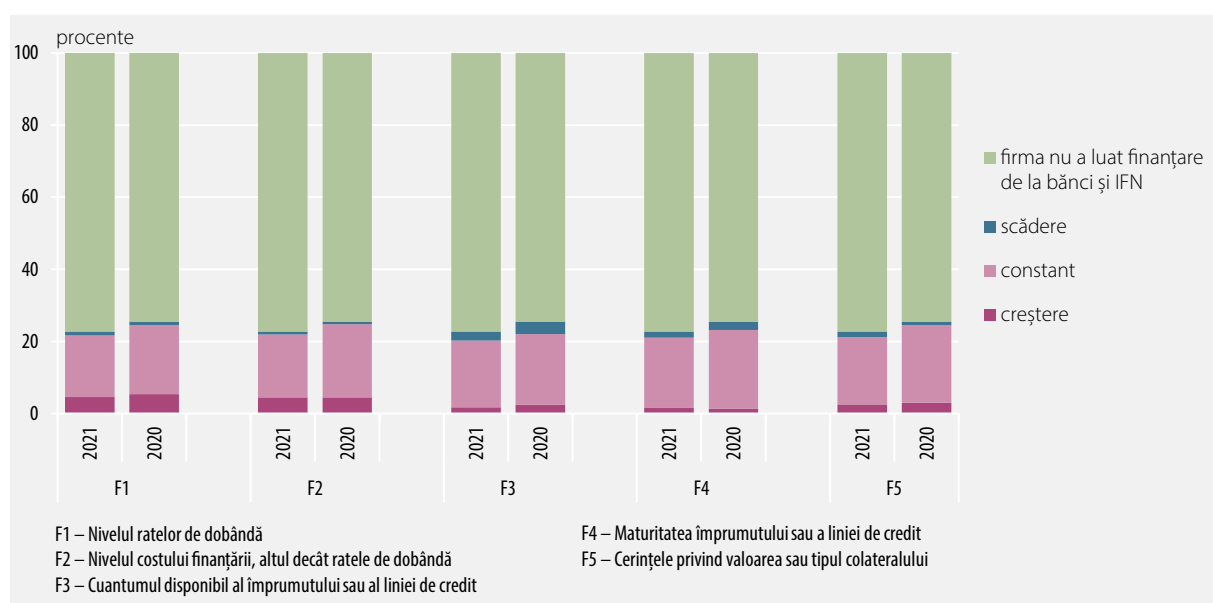
Perspectivile rămân favorabile în ceea ce privește accesarea fondurilor europene, în contextul alocării de fonduri substanțiale prin intermediul instrumentului temporar de redresare „Next Generation EU”. Persistă însă incertitudinile legate de ritmul de absorbție, în contextul sincopelor date de nivelul de pregătire al resurselor umane implicate în elaborarea dosarelor de aplicare și implementarea proiectelor de investiții.

A3. CONDIȚIILE ȘI FACTORII DE INFLUENȚĂ PRIVIND ACCESUL LA FINANȚARE AL COMPANIILOR

Relația companiilor cu băncile și IFN și percepția companiilor asupra termenilor și condițiilor

Dintre companiile nefinanciare autohtone respondente, care au accesat un credit în ultimul an, 82 la sută consideră că relația cu instituțiile financiare s-a menținut relativ nemodificată și circa 9 la sută au raportat o îmbunătățire a colaborării.

Grafic 15. Percepția companiilor nefinanciare asupra termenilor și condițiilor aplicate de bănci și IFN în ultimele 12 luni

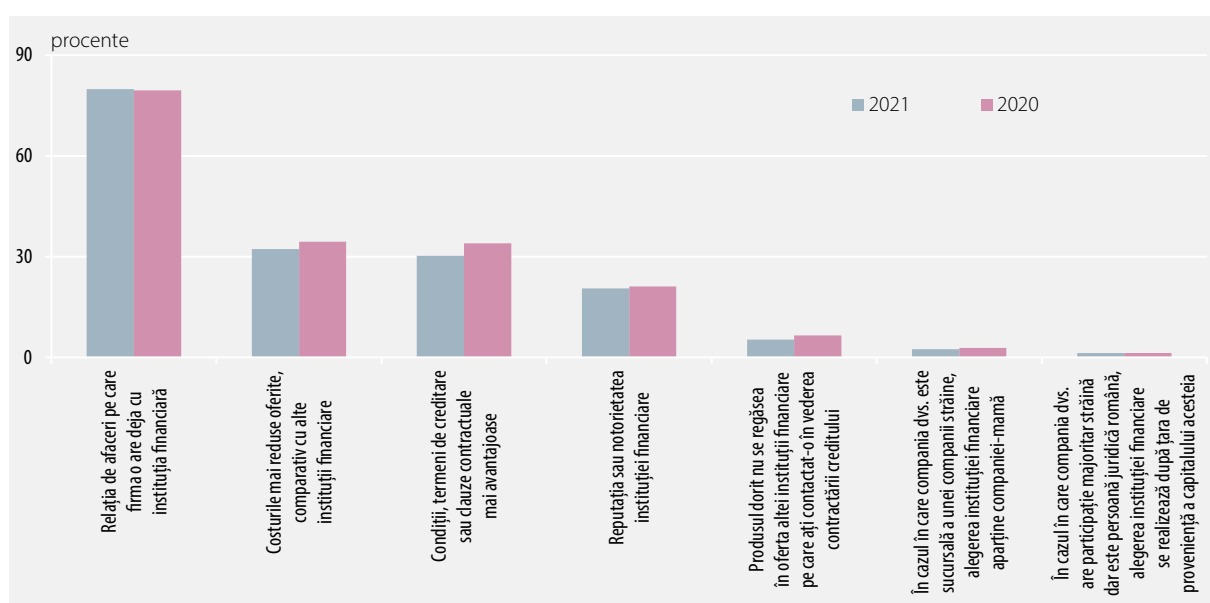

În ceea ce privește percepția companiilor nefinanciare cu privire la condițiile de creditare, se remarcă următoarele evoluții: s-a diminuat cu 1 punct procentual proporția firmelor care consideră că rata dobânzii s-a majorat, situându-se la nivelul de 20 la sută, în timp ce ponderea companiilor care au indicat o înăsprire a costului finanțării, altul decât rata dobânzii, a avansat cu 3 puncte procentuale, până la 20 la sută (Grafic 15). Pentru aceeași perioadă, instituțiile de credit au raportat

în proporții importante menținerea relativ constantă a standardelor și condițiilor de creditare asociate creditelor și liniilor de credit destinate companiilor, atât la nivel agregat, cât și în funcție de dimensiune².

Potrivit companiilor, cuantumul disponibil al împrumutului și maturitatea, precum și cerințele privind valoarea sau tipul garanției reprezintă factori care au înregistrat relaxări și au contribuit la decizia de solicitare a unui credit în ultimele 12 luni pentru 8 la sută, respectiv 7 la sută și 11 la sută dintre acestea.

Grafic 16. Motivele pentru care companiile nefinanciare au apelat la instituțiile financiare de la care au luat credite în ultimele 12 luni

Principalele aspecte care stau la baza conturării deciziei de alegere a instituției de credit pentru acordarea unui împrumut, indicate de către companiile participante la sondaj, sunt următoarele: (i) relația de afaceri pe care firma o are deja cu instituția financiară (80 la sută), (ii) costurile mai reduse oferite, comparativ cu alte instituții financiare (32 la sută), (iii) condițiile, termenii de creditare sau clauzele contractuale mai avantajoase (altele decât costurile creditului: maturitatea, sumă aprobată mai mare, birocrăția scăzută sau durata de aprobare mai redusă etc., 30 la sută), precum și iv) reputația sau notorietatea instituției financiare care are însemnătate pentru 21 la sută dintre companii (Grafic 16). Comparativ cu exercițiul precedent, importanța acestor factori în rândul firmelor s-a menținut la niveluri aproximativ constante.

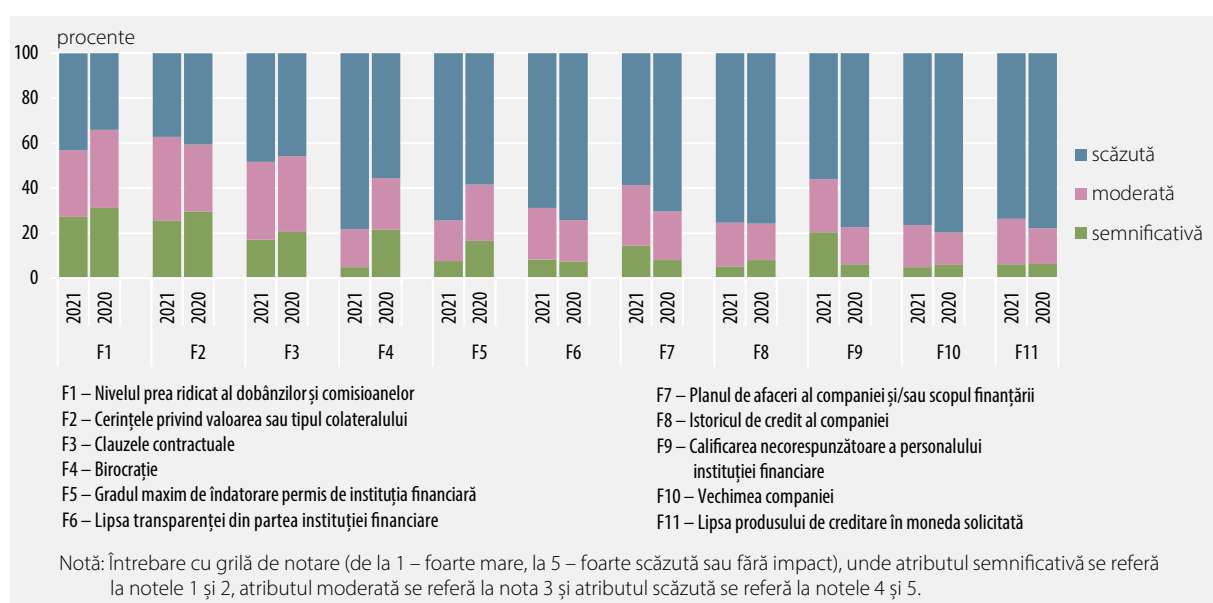
Principalele dificultăți întâmpinate de companii în accesarea finanțării de la bănci și IFN

Companiile nefinanciare au semnalat ca reprezentând provocări majore în procesul de aplicare în vederea obținerii finanțării de la bănci și IFN cerințele privind valoarea sau tipul garanției (27 la sută) și nivelul prea ridicat al dobânzilor și comisioanelor

² Sondajul privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, T1 2021

(26 la sută). De asemenea, birocrăția are un impact foarte mare sau moderat pentru circa 44 la sută dintre companii, în ușoară scădere față de ediția I a sondajului din anul 2020, în timp ce calificarea personalului instituției financiare și transparența nu sunt considerate probleme în procesul de obținere de fonduri de către majoritatea firmelor (peste 74 la sută). Factorii legați de caracteristicile companiei, respectiv vechimea companiei, istoricul de credit al acesteia, planul de afaceri și scopul finanțării, situația financiară a acesteia, nu reprezintă impedimente în calea accesului la finanțare conform unei proporții majoritare a firmelor (Grafic 17).

Grafic 17. Dificultățile întâmpinate de companiile nefinanciare care au aplicat pentru credite în accesarea de finanțare de la bănci și IFN, în ultimele 12 luni

Anexă: Metodologie sondaj

Sondajul este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. Are la bază un chestionar care este transmis unui eșantion de aproximativ 11 000 de companii nefinanciare, dintre care circa 85 la sută sunt IMM, corporațiile fiind incluse exhaustiv. În ediția de față, sondajul s-a derulat în perioada martie – mai 2021.

Eșantionul este reprezentativ la nivel național și regional și este extras prin procedee statistice, după următoarele criterii:

- clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații)³;
- sector de activitate, conform încadrării în CAEN Rev.2;
- regiuni de dezvoltare.

Structura eșantionului după criteriile de extragere a acestuia se prezintă astfel:

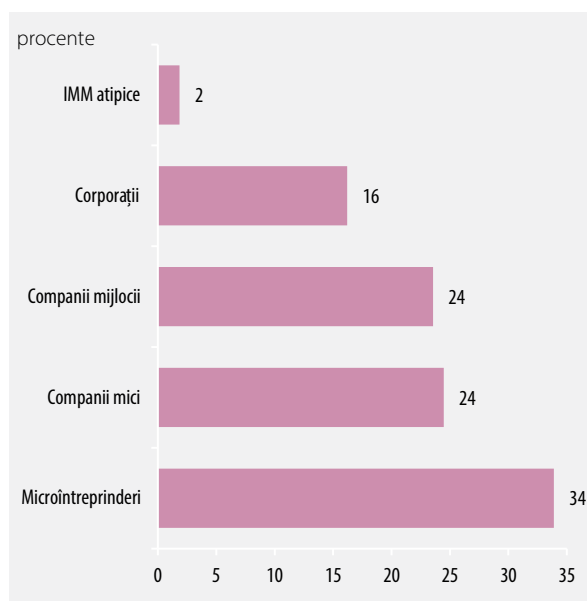
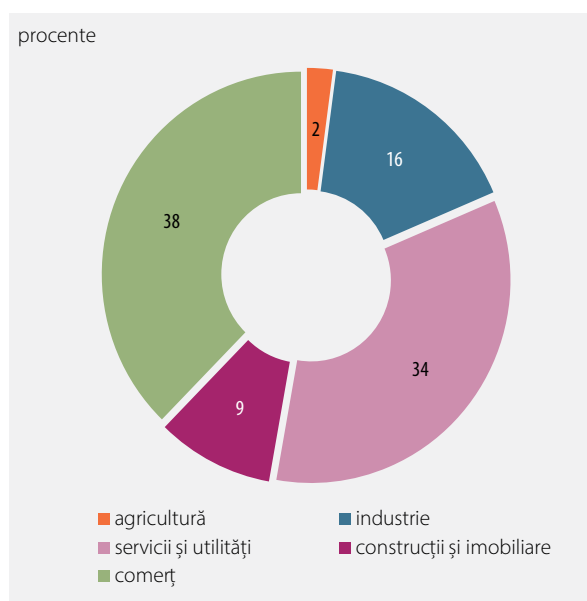
- după mărime: 34 la sută microîntreprinderi, 24 la sută companii mici, 24 la sută companii mijlocii, 16 la sută corporații și 2 la sută IMM atipice (Grafic A1);
- după principalele sectoare de activitate: 2 la sută în agricultură, 16 la sută în industrie, 34 la sută în servicii și utilități, 9 la sută în construcții și imobiliare și 38 la sută în comerț (Grafic A2);
- după regiunile de dezvoltare: 6 la sută Nord-Est, 7 la sută Sud-Est, 8 la sută Sud-Muntenia, 4 la sută Sud-Vest, 8 la sută Vest, 12 la sută Nord-Vest, 9 la sută Centru, 8 la sută Ilfov, 39 la sută București (Grafic A3).

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind (A – derulat pentru perioada iunie 2020 – mai 2021) accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și (B – derulat pentru perioada octombrie 2020 – septembrie 2021) capacitatea companiilor nefinanciare de a face față unor condiții financiare nefavorabile (evoluții privind rata dobânzii și cursul de schimb).

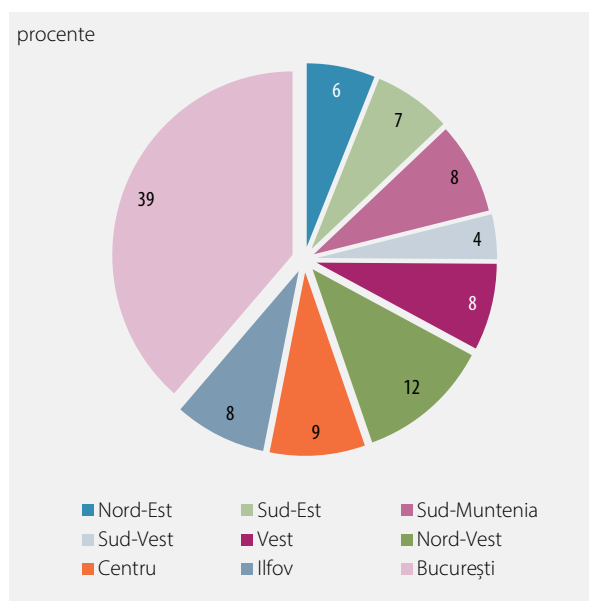
Întrebările din secțiunea A vizează opiniile companiilor privind:

- situația economică generală a firmei;
- disponibilitatea surselor de finanțare,
- condițiile și factorii privind accesul la finanțare al companiilor.

³ Firmele intră în categoria IMM dacă au: (i) mai puțin de 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri mai mică de 50 de milioane euro sau activul total mai mic de 43 de milioane euro. Se clasifică în: A) microîntreprinderi dacă au: (i) mai puțin de 10 angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 2 milioane euro. B) întreprinderi mici dacă au: (i) între 10 și 50 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 10 milioane euro. C) întreprinderi mijlocii dacă au: (i) între 50 și 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri sub 50 de milioane euro sau activul total sub 43 de milioane euro. Conform acestor definiții, rămâne o categorie de IMM atipice care nu poate fi încadrată în nici una dintre cele trei categorii anterioare (ex.: IMM cu număr de salariați sub 10, dar cu cifră de afaceri și active totale de peste 2 milioane euro).

Grafic A1. Structura eșantionului după mărimea firmei**Grafic A2.** Structura eșantionului după sectorul de activitate al firmei

Grafic A3. Structura eșantionului după regiunea de dezvoltare unde sunt înregistrate firmele

Analiza răspunsurilor

Răspunsurile la întrebări sunt analizate în funcție de forma în care acestea sunt prezentate, astfel:

- a) Pentru întrebările cu grilă de notare se pot urma trei paliere de analiză:
 - analiza răspunsurilor separat pentru notele indicând o dinamică pozitivă, pentru notele indicând o lipsă de dinamică și pentru notele indicând o dinamică negativă;
 - analiza răspunsurilor doar pentru notele indicând o anumită dinamică;
 - analiza în sold net conjunctural (calculat ca diferență între ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind ascendentă/semnificativă și ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind descendentă/nesemnificativă).
- b) Pentru întrebările cu răspuns multiplu sau întrebările cu răspuns unic: analiza ponderii celor care au ales o anumită variantă de răspuns în totalul respondenților.

În cazul întrebării „A1. Cum apreciați că au evoluat următorii factori în ultimele 12 luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au considerat că a avut loc o îmbunătățire și al celor care au considerat că a avut loc o înrăutățire în evoluția factorului respectiv. Un rezultat net pozitiv poate indica o îmbunătățire a situației economice la nivel național, a sectorului de activitate sau a companiei în sine, precum și a perspectivelor de dezvoltare sau a relațiilor cu partenerii de afaceri.

În cazul întrebării „A2: Care sunt problemele cele mai presante cu care s-a confruntat compania în ultimele șase luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au indicat o problemă ca fiind semnificativă și procentul companiilor care au indicat o problemă ca fiind ne semnificativă. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită problemă este semnificativă.

În cazul întrebării „A7: Care este opinia dvs. cu privire la evoluția din ultimele 12 luni a termenilor și condițiilor aplicate creditelor contractate (credite în derulare indiferent de vechime) de la bănci și instituții financiare ne bancare?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au indicat o înăsprire a condițiilor și procentul companiilor care au indicat o relaxare a condițiilor. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită condiție a devenit mai stringentă.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele 12 luni și așteptările privind următoarele 12 luni, cu excepția întrebării A2, care acoperă o perioadă de 6 luni, fiind adresată și în secțiunea B a chestionarului.

Definirea companiilor cu credite și a companiilor fără credite în derulare

Separarea companiilor în companii care au credite în derulare și companii care nu au credite în derulare s-a realizat după marcarea grilei cu nota „4 – nu ați avut credite contractate de la bănci și IFN” pentru oricare din variantele de răspuns, de la întrebarea „A7. Care este opinia dvs. cu privire la evoluția din ultimele 12 luni a termenilor și condițiilor aplicate creditelor contractate (credite în derulare indiferent de vechime) de la bănci și instituții financiare ne bancare?”. Astfel companiile care au marcat cu nota 4 oricare din variantele de răspuns au fost clasificate ca firme fără credite în derulare, iar restul, care au ales orice altă notă de la 1 la 3 din cadrul întrebării, au fost clasificate drept firme cu credite în derulare.

